

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'פא

ערב
שביעי־של־פסח
כ' בניסן התשע"ה

יוצא־לאור על־ידי
מכון ליובאוויטש שעל־יד
צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

נזהרים בזה מכל החוגים. אם כי הרבי נהג להקל
בזה גם בשנים האחרונות.

אדמוה"ז כבר היו רבים, ובפרט מהחסידים, שהחמירו בזה (עין
שו"ע אדמוה"ז שם. שו"ת אדמוה"ז סו"ס ו, סו"ס ז וסי' כ. ובשו"ת
צמח צדק יו"ד סי' ריח (לח, סע"ד) מביא בשם אדמוה"ז "יש לו צד
ליישב מנהג העולם המקילים בחדש...". ומסיק "ומ"מ ודאי שכל
יר"ש יחמיר לעצמו...". בקובץ 'היכל הבעש"ט' (ז) תמוז תשס"ד
עמ' סו, נדפס "בירור כללי בעניין איסור 'חדש' בחו"ל ומנהג
החסידים בזה" ושם מסכם ארבע פסיקות שונות מאדמוה"ז
בזה, והביא שאדמו"ר מהורש"ב נוהר מ'חדש' (אולי במצבים
מסויימים), ובשם הרה"ח ר"ל שיח' גרונר מסר, שהרבי לא הקפיד
בזה. ואכן בדורות האחרונים לא נוהרו בזה, עד שבשיחת אחש"פ
תש"מ (הנחת הת' בלתי מוגה, סעיף עז) נאמר "בפועל אין נוהרין
בזמננו ב'חדש", אף שאומר שאם ימצא מי שנוהר בזה כיום,
תע"ב. ולימד זכות על כך, עי"ש. אבל כיוון שבשנים האחרונות
'איכשר דרא' בעניין זה, הרי לכאורה כעת גם עלינו להיזהר בזה
(וגם אם ברור שהרבי המשיך להקל בזה גם בשנים האחרונות, הרי
כבר כתב אדמוה"ז "שמגדולים בהנהגתם אין למדין אלינו בדינים
הנגלות לנו באו"ה כשר ופסול" ('מאה שערים' עמ' 78. וראה מה
שצין ע"ז בס' מגדל עז עמ' שעה)). ובפרט בחדש מחו"ל שנכנס
לארה"ק, ראה בהנסמן לעיל הערה 16.

תספורת: מותר לאישה לספר בימי הספירה
את השערות היוצאות מחוץ לכיסוי־הראש שאינה
יכולה לכסותן. מריטת שער הגבות, הריסים
והרגליים אינה נחשבת תספורת.

שהחיינו: נוהגים שאין מברכים שהחיינו (מלבד
על פדיון־הבן ובכל דבר שעלולים להחמיץ) בימי
הספירה. אך בשבת ובל"ג בעומר – מברכים.
מלאכה: נוהגים אנשים ונשים שלא לעשות
מלאכה כל ימי הספירה משקיעת החמה ואילך,
עד לאחר הספירה (וזו סיבה נוספת שגם הנשים
יספרו ספירת־העומר).

איסור 'חדש': אסור לאכול 'חדש' אף בזמן הזה
עד תחילת ליל י"ז [ובחו"ל – ח"י] בניסן⁶⁸. יש
מחלוקת גדולה בפוסקים אודות תבואת חו"ל⁶⁹
(ובפרט כשהגיעה לאה"ק⁷⁰). המנהג העתיק בין
חסידי חב"ד היה להיזהר מ'חדש'⁷¹, וכיום רבים

68) שו"ע אדמוה"ז סי' תפט סכ"ט.

69) שם ס"ל. שו"ת צמח־צדק יו"ד סי' שנב. אנציקלופדיה
תלמודית ערך 'חדש' (כרך יב, טור תרכב).

70) ראה המובא באנציקלופדיה שם ע"י ציון 89.

71) ה'עולם' האשכנזים נהגו להקל בזה מדורי־דורות, אך בימי

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"א בניסן ה'תשע"ה - כ"ח בניסן ה'תשע"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	כ"א בניסן	הלכות ערכין וחרמין פרק ב-ד.	הל' שבת פרק ט.	מ"ע קטו. קטז. קיז.
ש"ק	כ"ב בניסן	פרק ה-ז.	פרק י.	מ"ע קמה. מל"ת קי.
א'	כ"ג בניסן	פרק ח. תהי ידך וגו'. ספר זרעים והוא ספר שביעי.. הלכות כלאים.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יא.	מל"ת קיא. רטו.
ב'	כ"ד בניסן	פרק ג-ה.	פרק יב.	מל"ת רטז.
ג'	כ"ה בניסן	פרק ו-ח.	פרק יג.	מל"ת ריז. ריח.
ד'	כ"ו בניסן	פרק ט-י. הלכות מתנות עניים.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק יד.	מל"ת מב. מ"ע קכ. מל"ת רי.
ה'	כ"ז בניסן	פרק ב-ד.	פרק טו.	מ"ע קכא. מל"ת ריא. מ"ע קכג. מל"ת ריב.
ו'	כ"ח בניסן	פרק ה-ז.	פרק טז.	מ"ע קכד. מל"ת ריג. מ"ע קכב. מל"ת ריד.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה	חמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'								
א', כ"א בניסן	5.05	4.14	5.27	6.26	9.29	12.43	1.14	7.05.9	7.30	
ש"ק, כ"ב בניסן	5.03	4.12	5.26	6.25	9.28	12.42	1.14	7.06.5	7.31	
א', כ"ג בניסן	5.02	4.10	5.25	6.24	9.27	12.42	1.14	7.07.2	7.32	
ב', כ"ד בניסן	5.01	4.09	5.23	6.22	9.27	12.42	1.14	7.07.9	7.33	
ג', כ"ה בניסן	4.59	4.07	5.22	6.21	9.26	12.41	1.14	7.08.6	7.33	
ד', כ"ו בניסן	4.58	4.06	5.21	6.20	9.25	12.41	1.14	7.09.3	7.34	
ה', כ"ז בניסן	4.57	4.04	5.19	6.19	9.24	12.41	1.13	7.10.0	7.35	
ו', כ"ח בניסן	4.55	4.02	5.18	6.18	9.24	12.41	1.13	7.10.7	7.36	

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י
ערב ז' דפסח	6:28	-	6:43	-	6:35	-	6:45	-
שמיני	6:29	7:43	6:44	7:45	6:36	7:45	6:46	7:44
תזריע-מצורע	6:33	7:48	6:49	7:50	6:41	7:50	6:51	7:50

עורך אחראי: לוי צחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף צחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף צחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03 9607588, פקס: 03 9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט: 0793-7474

דבר נישואין בשלושת ימי הגבלה⁵³ - בשנים עברו⁵⁴ העדיף הרבי לדחות זאת לאסרו-חג של שבועות, אך בשנים האחרונות, כשביטל את ההגבלות שבתאריכים כידוע, התיר והסכים לערוך נישואין אז, וכן הורה הרה"ג רז"ש דבורקין ע"ה למעשה.

מותר לעשות שידוכים וסעודת-שידוכים בלא ריקודים, מחולות וכלי-זמר⁵⁵. מותר לערוך סעודות-רשות, אבל בלי "ריקודים, מחולות ושמחות יתרות"⁵⁶. אין להקל בזה בערב שבת קודש ובמוצאי שבת-קודש יותר מבשאר ימי השבוע. עם זאת, נהגו להתועד ולזמר ניגונים חסידיים כפה ואף בהשמעת מוזיקה מוקלטת, ואף ה'מחולות' שבהתועדות אין אוסרים⁵⁷.

הכנסת ספר-תורה מתירים גם בתופים ובמחולות, כנהוג⁵⁸.

תספורת: על-פי האריז"ל, אין מסתפרים, גם בעלי ברית, ואפילו בל"ג בעומר, עד ערב שבועות [בשנה זו - עד ערב שבת שלפניו⁵⁹]. נהוג לחנך בעניין זה גם את הקטנים⁶⁰.

תספורת מצווה לבני שלוש: מי שיום-הולדתם חל עד ל"ג בעומר - יעשוה בל"ג בעומר (ואם אפשר - במירון)⁶¹, ואלה שנוולדו אחריו - בערב

חג השבועות⁶² [בשנה זו - ערב שבת שלפניו⁶⁰], אבל אין להקדים התספורת לל"ג בעומר לפני מלאות לילד שלוש שנים⁶³.

אם הגיע הילד לגיל זה לפני הפסח, אין לדחות התספורת (והתחלת החינוך) עד ל"ג בעומר, ולכל היותר יכול לסיים התספורת בל"ג בעומר⁶⁴. את שאר ענייני חינוך הילד (להרגילו בנשיאת טלית-קטן, ברכות-השחר, ברכת-המזון וקריאת-שמע שעל המיטה) יעשו כבר בהגיעו לגיל שלוש⁶⁵.

כינוס תורה: כ"ק אדמו"ר הנהיג, זה כמה שנים, שבהמשך ובסמיכות לחג הפסח⁶⁶ יארגנו 'כינוס תורה', מיד לאחר החג ובאופן שיוכלו להגיע אליו גם מרחוק, שבו כמה וכמה שקלא וטריא ומפלפלים בדברי תורה, כי בהמשך לחג הפסח מתחיל מחדש העניין ד'משה קיבל תורה מסיני' תורה שבכתב ותורה שבעל-פה וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, וממילא זהו הזמן המתאים להוסיף בלימוד התורה...

"וכדי להוסיף בזה, כדאי לעורר יהודים בכל מקום ומקום האפשרי, שדבר נכון וטוב מאוד שיערכו 'כינוס תורה' בימים אלו בשבוע זה, או על-כ"ל-פנים בשבת הבאה, או בימים שלאחרי זה (בכל מקום - לפי תנאי המקום והזמן). ובמקומות שעורכים כבר כינוס תורה - יוסיפו בזה, בכמות ובאיכות..."

"תכלית הכינוסים היא גם 'והעמידו תלמידים הרבה', ואחד האמצעים להבטיח זאת הוא על-ידי הדפסת הנאמר בכינוסים ('בקלף נאה ודיו נאה')"⁶⁷.

(62) אג"ק חי"ב עמ' תמא (למי שנולד בכ' אייר).

(63) לקוטי שיחות ח"ו עמ' 349.

(64) אג"ק חי"ד עמ' לט.

(65) אג"ק ח"ה עמ' כב, וח"ד עמ' לט. וראה בכ"ז המובא ב'אוצר עמ' רנט"רס. אמנם ההכנסה ל'חדר' אינה עניין של 'אירוע', ואינה חייבת להיעשות מייד בהגיעו לגיל שלוש, אלא כאשר מכניסים אותו ל'חדר' בקביעות (וראה גם בסה"ש תשמ"ז ח"א עמ' 326, ובלה"ק 'התועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 449. אודות התחלת לימוד א"ב שזמנו "מאז התספורת, או בכל ילד לפום שיעורא דליה") כפי שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב הוכנס ל'חדר' בגיל שלוש וחצי (לקוטי שיחות ח"ה עמ' 86 ועיי"ש בהערה 4), וכ"ק אדמו"ר מהור"י צ' - רק בשנת תרמ"ד - סה"מ תשי"א עמ' 168), ואז מקיימים את כל המנהגים הקשורים בזה.

(66) וגם לחג-השבועות וחג-הסוכות.

(67) סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 413-411.

(53) כצ"ל ע"פ שו"ע אדמוה"ז שם ס"ה. ראה אג"ק ח"ט עמ' מו וב'התקשרות' גיליון תסד, עמ' 19.

(54) אג"ק כרך ח ח"ל.

(55) עירך-השולחן שם ס"ב, והמקורות שציטטו בס' 'בין פסח לשבועות' עמ' רפה.

(56) שו"ע אדמוה"ז שם סו"ס א. ומשמע מזה ומעוד מקורות שבסעודות מצוה יש מקום להקל בכלי-זמר, כמובא בס' פסקי תשובות ס' תצג הע' 39. וראה שיחת ל"ג בעומר תשמ"ו ס"ט - התועדות ח"ג עמ' 337 (מוגה באידיש, לקוטי שיחות כרך לו עמ' 122).

(57) הגר"ש גרליק ז"ל, ע"פ דיוק הלשון הנ"ל "ושמחות יתירות". (58) 'בין פסח לשבועות' עמ' רפו, וראה בירור בנושא זה ב'התקשרות' גיליון רמו עמ' 19 (אך המפורש בסוף שיחת ש"פ אמור תנש"א - סה"ש ח"ב עמ' 534. מתייחס לכאורה לל"ג בעומר עצמו). אך כיוון שמחפשים 'יומין זכאין', אין עושין זאת בד"כ בימי הספירה.

(59) ראה 'אוצר' עמ' רצ.

(60) אגרות הרמ"ז ס' ב, הובא בשערי-תשובה סו"ס תצג. וע' 'אוצר' ס'ע רפג.

(61) שערי הלכה ומנהג או"ח ח"ב סימנים רכב, רצו וש"נ.

סעודת משיח שייכת לכל אחד

מעלת החסידות על מוסר, בהתעסקות ב"ועשה טוב" והמשכת אור • העניין העיקרי בד' כוסות הוא שייכותן לגאולה העתידה, והרי הזמן המתאים לכך במיוחד הוא באחרון של פסח • גילוי הגאולה הוא על-ידי הפצת פנימיות התורה, ולכן התמימים שייכים למנהג זה במיוחד • בדורנו, כל בני ישראל הרוצים לקרב את משיח, שייכים למנהג שתיית ד' כוסות בסעודת משיח • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

נשארו תלמידים לעולם⁵, עד ביאת המשיח ועד בכלל.

ב. כל עניין – יש לו מקור בנגלה. וכן הוא בנוגע למנהג שתיית ד' כוסות באחרון של פסח, שגם למנהג זה ודאי שיש מקום בנגלה. ובפרטיות יותר:

במנהג זה – ישנם כמה וכמה פרטים: א) המנהג הוא באחרון של פסח, ב) באחרון של פסח גופא – בסעודת משיח, ג) קשור עם המספר דד' כוסות, ד) שייך לתלמידי התמימים.

וכל פרט מפרטים אלו – יש לו בודאי מקור בנגלה.

ג. בטעם המנהג – יש לומר בדרך אפשר:

בנוגע לעניין ד' כוסות שמצינו בליל הסדר, שבו ישנו החיוב לשתות ד' כוסות – נקטינן שהיא תקנת חכמים⁶.

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר², שבשנת תרס"ו אכל כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע סעודת אחרון של פסח ביחד עם התלמידים, וציווה לתת לכל תלמיד ד' כוסות. ואמר אז: דאס איז סעודת משיח [=זוהי סעודת משיח].

ומובן, שההוראה היתה לא רק עבור שנה ההיא, כי אם אז גילה אדמו"ר נ"ע את ההנהגה הראויה עבור כל השנים. ולכן ישתו גם עתה תלמידי הישיבה ד' כוסות³.

וכיוון ש"קדושה לא זזה ממקומה"⁴ [.] הרי ההוראה שתלמידי הישיבה צריכים לשתות ד' כוסות היא – לא רק לאלו הלומדים עתה בישיבה דווקא, אלא הכוונה היא גם לאלו שלמדו מלפנים בתומכי התמימים, שכן, להיותם תלמידים בעבר,

1) תוכן מוקצר משיחה זו – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (בלה"ק), ונדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1299.

2) שיחת יום אחש"פ תרח"ץ סכ"ג (סה"ש תרח"ץ ע' 277) – נעתק ב"היום יום" כב ניסן (אחש"פ).

3) ראה גם שיחת אחש"פ תשי"ג ס"ל (תורת מנחם – התוועדות ח"ח ע' 117).

4) ראה ע"ח ש"ד פ"ג. של"ד פ"ג. של"ה פ"א. תניא אגה"ק ביאור לסי' זך (קמו, א).

מוסיפים בסעודה, כיוון שהיום 'אסרו' חג⁴⁵. נוהגים להניח את המצה של עירוב תבשילין ללחם-משנה בכל סעודות השבת, ולבצוע עליה בסעודה שלישית⁴⁶, כי דבר שנעשתה בו מצווה אחת, ראוי לעשות בו מצווה אחרת⁴⁷.

גבאי בתי-הכנסת יזכרו לגלול מבעוד-מועד את ספר-התורה לקריאת השבת, פרשת 'שמיני'. הפטרה: 'ויוסף עוד דוד... וילך כל העם איש לביתו' (שמואל-ב ו, א-יט)⁴⁸.

מנחה: אין אומרים 'צדקתך'. בשבת זו עדיין אין אומרים פרקי אבות⁴⁹. מנהגי ימי הספירה:

נישואין: אין נושאים נשים בין פסח לעצרת, לפי שהם ימי דין ומתאבלים בהם על עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו בימים אלו⁵⁰.

בדבר נישואין בל"ג בעומר – משנה אחרונה⁵¹ ומעשה רב⁵² שעושים גם בליל ל"ג בעומר.

להר"ש ש' פרידמן עמ' 35, דן בשאלה אם לומר "גם בשמחה" או "גם ברינה". ולכאורה כיוון שמדלגים ה' מזמורים ומתחילין 'מזמור לדוד' כיוון שקבלת שבת שייכת ליום שיש (גם אם היא נאמרת בלילה, ראה ס' המנהגים בהערות ריש עמ' 27. וראה בסידור הרב ראסקין עמ' רנ מאגרות הרמ"ז על קביעות זו), למה לא נשנה תיבה אחת מסיבה זו, ונאמר 'בשמחה'. (45) לוח 'דבר בעתו', ע"פ שו"ע אדה"ז ס' תכט ס"ז.

(46) ראה בשיחה לעיל ע"י ציון 32, ש"ממשיכים" את סעודת משיח גם היום.

(47) שו"ע אדה"ז ס' תקכ"ז סכ"ה.

(48) ספר המנהגים עמ' 33.

(49) ע"פ לוח כולל-חב"ד. כנראה – כדי להשתוות לבני חו"ל המתחילים לומר פרקי אבות בשבת הבאה (לקוטי שיחות ח"ז עמ' 303, 'התקשרות' סוף גיליון מ"ה. וראה גם סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 485, שוה"ג הא' להערה 66; ביאורים לפרקי אבות מהדו"ק עמ' 2; שיחת ש"פ ואתחנן תשמ"א, הנחה בלה"ק סכ"ו] וכן מנהג הספרדים. ודלא כמנהג האשכנזים כמ"ש בפשיטות בלוח ע"י חיים, בס' 'בין פסח לשבועות' עמ' קסב ובלוח 'דבר בעתו', לומר פ"א בשבת זו.

(50) שו"ע אדמו"ר ס' תצג ס"א.

(51) שיחות קודש תשל"ז ח"א עמ' 703, שערי הל' ומנהג ח"ה עמ' קז.

(52) בליל ל"ג בעומר תשמ"ט – התוועדות תשמ"ט ח"ג עמ' 178. ודלא כמ"ש באג"ק כרך ח, עמ' שיח.

ישתדלו לגמור את החופה והסעודה לפני ליל ל"ד, אך אם אירע שנתאחרה הסעודה, וי"א אף החופה, יכולים לעשותה בלילה – 'בין פסח לשבועות' עמ' רעה, נטעיגבריאל הל' פסח ח"ג עמ' ריז ושי"ג.

שכל אחד ישלים ד' הכוסות, וגם אלה שספק אצלם אם שתו כל ד' הכוסות בכוונה זו (שזה שייך לגאולה העתידה) בודאי ישלימו, דשתיית ד' הכוסות צריכה להיות באופן ודאי וברור, וכאמור, שע"ז מקרבים הגאולה העתידה".

גם לאחר ארבע הכוסות אפשר לומר 'לחיים', ופשיטא – [שכל זה יהיה] באופן של זהירות משכרות, חסד-שלום, היפך הציווי והיפך הרצוי, על-ידי זה שייקח כוסות שלפני-ערכו, או שישתה רוב כוס וכיוצא בזה³⁹.

בשמחת-תורה ובאחרון-שליפסח היו מנגנים את הניגון 'האָפּ קאַזאַק'⁴⁰ של הרה"ק הסבא משפולה נ"ע.

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ היה נוהג באחרון-שליפסח להורות שירקדו 'ריקוד של משיח' ("משיח'ס טאַנץ"), והיו פעמים שגם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הורה כן.

שבת קודש, פרשת שמיני

כ"ב בניסן, אסרו-חג¹

"אסרו חג" זה, שחל בשבת – אין בו חמץ כלל², והסעודות דשבת הן באכילת מצה דווקא, שבזה ניכר יותר ההמשך והשייכות לחג הפסח³. **קבלת שבת מתחילים ב'מזמור לדוד'. אומרים כל חרוזי 'לכה דודי' וכו'⁴. אומרים 'כגוונא'.**

(39) 'התוועדות' תשמ"ח ח"ג עמ' 173.

(40) ספר-הניגונים ח"א, ניגון כד. הטעם משום שזהו ניגון של שמחה וניצחון, שהן נקודות המועדים הללו ('המלך במסיבו' ח"א עמ' קנו), וכן מפני שה'סבא' עסק בפדיון שבויים, השייך לחג הפסח, 'זמן חירותנו' (שם ח"ב עמ' קלו).

(41) בחו"ל – אחרון-שליפסח. מהדרין לאכול 'שרויה' בסעודות הלילה והיום. בנטילת מים אחרונים – שוב מעבירים המים על השפתיים כבכל השנה. בשחרית מוציאים שני ס"ת (ואומרים י"ג מידות פ"א, רבש"ע וכו'). בראשון קוראים לו' עולים בפ' ראה "כל הבכור", ח"ק, ובשני 'מפסיר' כדאמתומל. הפטרה 'עוד היום...'. הזכרת נשמות. מוסף. אחרי מנחה – סעודת משיח. למחרת – אסרו-חג.

(42) בספר 'פסח שחל בשבת' עמ' קצו נקבצו הדעות בדבר אכילת חמץ שהיה כלול בשטר המכירה בשבת זו. ומדברי אדה"ז (ס' שי ס"ד) משמע שאין בחמץ זה איסור מוקצה. ומכל מקום, בפועל, כדי שלא לערב חמץ בכלי הפסח, נמנעים מזה לגמרי.

(43) סה"ש תנש"א ח"א עמ' 436 הע' 1.

(44) ספר המנהגים עמ' 26. בקונטרס 'בירורי מנהגים – שבת'

אין רוצים לעשות 'פורס מפה ומקדש', יש לסיים אותה לפני השקיעה ולברך ברכת המזון. אחרי ערבית אוכלים סעודת שבת, ככלל ליל שבת.

מי שרוצים להמשיך את הסעודה לתוך השבת, יתחילו אותה לפני קבלת שבת, וכשתגיע השקיעה יעשו 'פורס מפה ומקדש'³⁴, דהיינו: מכסים את הפת שעל השולחן, מוזגים כוס ומקדשים (כלי ברכת 'הגפן'³⁵) קידוש של שבת (גם כוס זו נכללת במניין ד' הכוסות), ואז מגלים את הפת וממשיכים בסעודה (כלי ברכת 'המוציא שוב). בברכת המזון אומרים 'רצה' ואחר כך 'יעלה ויבוא'³⁶, ואז מקבלים שבת ומתפללים ערבית, ובוה כבר יוצאים ידי חובת סעודת שבת (כשוכם הביתה, אם בני הבית אינם יודעים לקדש – יקדשו להם³⁷, ואם יודעים – יקדשו לעצמם).

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מנהג קבוע לשנות ד' כוסות בסעודה זו, ארבע כוסות יין, כנגד ארבע כוסות הנחמה שעתידי הקב"ה להשקות את ישראל. מי שקשה לו, ישתה מעט ויוסיף קצת בכל פעם ויחשב לו ככוס נוספת (וראה בהערה)³⁸. וראה 'תורת מנחם' – ספר המאמרים מלוקט', חלק שלישי, עמ' רטז: "באמירת המאמר [ד"ה "החריים"] הוסיף כאן בתור עניין בפ"ע: ובודאי

צבאות ה': בשנת תש"מ הורה הרבי לערוך כינוסים ומסיבות לילדיישראל שלפני גיל מצוות (בנים לעצמם ובנות לעצמן) בארץ הקודש ובחו"ל בשביעי של פסח, להסביר להם את משמעות יציאת מצרים ומסירת נפשם של ישראל אז לעבור בים כדי להגיע למתן תורה, מה שהביא את בקיעת הים ועד למתן תורה, וכדאי ונכון לקשר עם סעודת משיח, ועלידי זה מחזקים קיום העולם וממהרים את קץ הגלות²⁶.

תפילת מנחה: קודם מנחה אין אומרים 'הודו', אלא מתחילים 'פתח אליהו'²⁷.

סעודת משיח²⁸
רבינו הבעל שם טוב היה אוכל סעודה שלישית ביום אחרון של פסח (בחו"ל) והיתה נקראת אצלו "סעודת משיח"²⁹, משום שביום זה מאיר גילוי הארת המשיח.

בשיחות מוגהות נאמר: "בארץ ישראל אוכלים סעודת משיח (ושותים ארבע כוסות) בשביעי של פסח"³⁰. ובישיחה בלתי מוגהת: "כשחל שביעי של פסח ביום שישי עש"ק, יש למצוא אופן המתאים לערוך את 'סעודת משיח' בערב שבת, ולהמשיך ולהוסיף – באופן של 'כפליים לתושייה' – גם ביום השבת עצמו"³¹.

למעשה, מוצע³² להקדים את תפילת מנחה ולעשות את הסעודה³³ בין מנחה לקבלת שבת. אם

ושייכות ד' הכוסות שלעתידי לחג הפסח – מובן עליפי הידוע¹⁸ שביציאת מצרים נפתח הצינור גם לגאולה העתידה.

ומזה מובן (במכל שכן) עניין הד' כוסות באחרון של פסח, בסופו של יום¹⁹, בסעודת משיח, שהוא כדי לעורר את גילוי הד' כוסות של לעתיד.

ד. וביאור העניין בפרטיות יותר:

מבואר בתניא²⁰, שכל הגילויים דלעתיד תלויים בעבודתנו עכשיו, "כל זמן משך הגלות". והיינו שעתה, בזמן הגלות, יש צורך לפעול ולהתכונן לקבל את העניינים דלעתיד. וההכנה אינה רק לטהר את עצמו ולהסיר את הדברים המונעים לגילוי דלעתיד, עלידי העבודה ב"סור מרע", אלא גם לעורר ולהמשיך את הגילויים דלעתיד.

ועניין זה – הפעולה באופן של המשכת אור – הוא החידוש של תורת החסידות:

בעבודת²¹ ה' ישנם שני אופנים: א) "סור מרע", ב) "ועשה טוב", דהיינו שהוא עוסק בעיקרו ב"עשה טוב", ובמילא אין לו שום שייכות לרע.

החילוק בין שני דרכים אלו בעבודה הוא, בכלל, החילוק בין דרך המוסר לדרך החסידות²²:

מוסר הוא (בעיקרו) דרך של "סור מרע". הוא מתבונן בעניין "רע ומר עזבך את הוי"²³, איך שצד השמאל, יצר הרע, הוא לא טוב, וממילא הרי הוא דוחה אותו, באופן ד"סור", עלידי תעניות וסיגופים.

אבל חסידות – מתעסקת בעיקרה עם התבוננות בטוב. חסידות מבארת ומדברת אודות הטוב טעם באלקות, גודל מעלתה ונעימותה ("די געוהיבנקייט און געשמאקייט") של נשמה, ובשעה שמכיר ומרגיש עניין זה – במילא אין לו שום שייכות לרע. והאופן באי השייכות לרע הוא שונה מהאופן שעלידי דרך המוסר, כי עלידי העבודה ד"סור מרע" כפי שהוא עליפי מוסר, אינו מתעלה למעלה

אמנם בירושלמי⁷ (לפי גירסא אחת⁸) מצינו שלמדים עניין זה מן הכתוב [אלא שגם בדברי הירושלמי מפרשים שאין זה אלא אסמכתא, מלבד אחד מחכמי פולין דסבירא ליה שהוא מדאורייתא ממש]⁹ – כנגד ארבע כוסות של פרעה, וכוס¹⁰ פרעה בידי, ואשחט אותם אל כוס פרעה, ואתן את הכוס עלידי פרעה, ונתת כוס פרעה בידו וגו'¹¹ (ועל דרך זה במדרש¹¹),

והרי בחלום של שר המשקים (שבו נזכרו ד' הכוסות של פרעה) מרומז עניין ד(גלות ו)גאולת מצרים, כמו שכתוב¹² "ובגפן שלשה שריגים", ואיתא בחולין¹³ "גפן אלו ישראל וכו' עלתה נצה, הגיע זמנו של ישראל להגאל", וכדאיתא במדרש¹³: "אמר לו (יוסף לשר המשקים) את בשרתני בשורה טובה (שבני ישראל עתידין ליגאל) אף אני אבשרך בשורה טובה", דהיינו שיוסף שילם לו על בשורת הגאולה (הרמוזה בחלום) בפתרון חלומו, [..] וכיוון שבחלום של שר המשקים, שבו מרומז עניין גלות וגאולת מצרים, נזכרה ד' פעמים תיבת "כוס" – שותים ד' כוסות לליל פסח.

ועוד מאן דאמר בירושלמי (ובמדרש) שם: "כנגד ארבעה כוסות של פורענות שהקב"ה עתיד להשקות את אומות העולם... וכנגדן עתיד הקב"ה להשקות את ישראל ארבע כוסות של נחמות, ה' מנת חלקי וכוס¹⁴, דשנת בשמן ראשי כוסי רוייה¹⁵, והדין כוס ישועות אשא¹⁶, תריין".

ואין זו פלוגתא, אלא המאן דאמר השני מוסיף על הראשון: המאן דאמר הא' מבאר את השייכות של ד' הכוסות לעניין יציאת מצרים, והמאן דאמר הב' מוסיף לבאר גם את השייכות לגאולה העתידה¹⁷.

(7) פסחים פ"ה ה"א.

(8) ראה עיטור סדר ד' כוסות בשם הירושלמי שם: מנין לארבעה כוסות מן התורה. ובירושלמי לפנינו אין התיבות "מן התורה".

(9) ראה כלי חמדה (לר' מאיר דן פלאצקי) ר"פ וראו.

(10) וישב מ, יא"ג.

(11) ב"ר פפ"ח, ה.

(12) שם, יו"ד.

(13) צב, א. וראה ב"ר שם.

(14) תהלים טז, ה.

(15) שם כג, ה.

(16) שם קטז, ג.

(17) ראה פי' פני משה לירושלמי שם.

ולכאורה חל כאן האמור בהערת הרבי בסה"ש תש"א עמ' 120 הע' 10, שהתועדות בזמן זה היא בימינו דבר שאינו מצוי, ולכן אין חשש בזה לפני התפילה, ובאם אין פורסים מפה ומתפללים בזמן הקבוע – יש עוד טעם להקל, ראה פסקי תשובות סי' רלב ס"ג.

(34) אף שיש בזה בעיות, כי ע"פ נגלה יש מחלוקת אם צריך לברך 'המוציא' אחרי הקידוש, וסיים אדה"ו ע"ז (סי' רעא סו"ס יא) שלמעשה ספק ברכות להקל, אבל "בעל נפש... יפסיק סעודתו ויברך ברכת המזון קודם שיגיע זמן קידוש היום", וכש"כ ע"פ קבלה שוהו "היפוך הצניעות" (כמ"ש בכף החיים שם ס"ק כו), ורבותינו בעצמם לא נהגו בזה, אך הנהיגו זאת בין החסידים (כמובא בס' המנהגים מנהיג ר"ה עמ' 57), בשל חשיבות התועדות. ומה שמנע זאת הרבי מאז הבלבול שאירע בהתועדות יום ב' דר"ה תשד"מ (ראה 'רישומה של שנה' דאז, עמ' 51), אינו נוגע למקומות שבהם הדברים נעשים בסדר הנכון.

(35) כיוון שכבר בירכו כדי לשנות חלק מד' כוסות, ראה שוע"ר שם. (36) ראה בשו"ע אדה"ו סו"ס קפת, במהדורה החדשה הערה קנד וש"נ.

(37) שו"ע אדה"ו סי' רעג ס"ו.

(38) שיחת שבת מבה"ח אייר תשי"ז (תורת מנחם ח"ט עמ' 354). מאידך ראה בישיחת אחש"פ תשמ"ה סנ"ג, שצ"ל ד' כוסות מלאים דווקא, הובא ב'אוצר' שם עמ' רלג, עי"ש. ואולי כל זה כשאפשר.

(26) לקוטי שיחות שם, עמ' 217.

(27) ספר המנהגים עמ' 25. לוח כולל-חב"ד.

(28) רוב המנהגים נסמנו ב'אוצר' עמ' רכט ואילך. לשאלה מדוע הרבי ואנ"ש אין נוהגים כאמור בלוח 'היום יום' כב ניסן (וממנו בספר-המנהגים ובלוח כולל-חב"ד) "מהדרין לקדש, אח"כ מתפללים תפילת המנחה, ואח"כ סעודת יו"ט", ראה 'אוצר' עמ' רכח.

(29) דהיינו המשכת עניין משיח, המופיע בארוכה בהפטרות היום, בפנימיות, "דם ובשר כבשר". לקוטי שיחות כרך ג, עמ' 273. וראה ב'אוצר'.

(30) סה"ש תנש"א ח"א עמ' 444 הערה 77. וראה גם לקוטי שיחות כרך כב עמ' 218.

(31) התועדות תשמ"ח ח"ג עמ' 76. **הכוונה בפשטות** כפי שהרבי היה משלים התועדות של יו"ט בשבת שלאחריו, ובפרט כאן שלא תמיד יכולים רבים להשתתף בזה בזמנו.

(32) תודה להרב אליהו ש'י' לנדא שעור לי בנושא זה (הרב יוסף שמחה גינזבורג, עורך הספר).

(33) מפני כבוד השבת, יש להתחיל לפני שעה עשירית, לערך 17:00 (בפרט שסעודה זו היא מנהג, ראה בשו"ע אדה"ו סי' רמט ס"ו ז).

ידי ההתאחדות עם רבים מבני ישראל שבשאר שכונות, ובפרט עלידי אמירת דברי תורה ("פיקודי ה' שירים משמחי לב"), נגלה דתורה ופנימיות התורה.¹⁶

ליל קריעת ים סוף: בלויבאוויטש נייעורים כל הלילה, עוסקים בלימוד תורה¹⁷ [ומתוועדים]. הנייעור כל לילה זה וכיו"ב – אין צריך לקרוא קריאת שמע שעל המיטה¹⁸.

* בלקוטי שיחות¹⁹ נזכר אודות "אמירת שירת הים שבשיעור שליפס בשמחה עצומה" (אס"כ לא נתפרש מתי). והרי כן הוא מנהג ישראל בהרבה קהילות. וראה ב'המלך במסיבו²⁰ שמזכיר הרבי את המנהג בארץ ישראל לילך לשפת הים [והרי שם הוא עיקר אמירת שירת הים!] ולשמוח בשירה וריקודים, ומקשר זאת למנהגו להיות נייעורים בליל זה.

בשם אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע נמסר, שבשיעור שליפס ה"שייכה כשהיא לעצמה (=להישאר ער, נוסף על הלימוד) היא גם כן עניין. שחרית: חצי הלל. קדיש תתקבל. שיר של יום. מוציאים שני ספרי תורה, שלוש עשרה מידות (פעם אחת), ריבונות של עולם, ואני תפילתי, בריך שמיה וכו'.

קריאת התורה: בספר הראשון קוראים לחמישה

עולים בפרשת בשלח: "ויהי בשלח... ה' רופאך". הנה המילים הנאמרות בנגינה מיוחדת כנהוג, לפי שתי הנוסחאות שהביא באוצר מנהגי חב"ד²¹, רובן בפסוקים שיש בהם שם ה', והחילוקים ביניהן נכנסו כאן בסוגריים מרובעים: מימנם ומשמאלם (השני), ויאמינו בה' ובמשה עבדו, סוס ורוכבו רמה בים, [זה אילי ואנוהו] אלוקי אבי וארומנהו, ה' שמו, ימינך ה' תרעץ אויב, נורא תהילות עושה פלא, [נהלת בעזך אל נווה קדשך], עד יעבור עם זו קניית, ה' ימלוך לעולם ועד, [הלכו ביבשה בתוך הים, ותען להם מרים...] סוס ורוכבו רמה בים].

בעת קריאת שירת הים – עומדים²². מניחים את הספר השני על הבימה ואומרים חצי קדיש. בספר השני קוראים למפטיר "והקרבתם" כבכל ימי חול המועד (גם בשעת הדחק²³ אין להעלות קטן למפטיר). הפטרה "וידבר דוד"²⁴.

הזכרת נשמות²⁵: רבותינו נשיאנו נהגו לאחוז בעץ החיים של ספר התורה בעת אמירת יזכור. מי שהוריו בחיים, יוצא מבית הכנסת בזמן הזכרת נשמות. אָבְל (רח"ל) בשנה הראשונה לפטירת אביו או אמו, נשאר בבית הכנסת אך אינו מזכיר נשמות. בהזכרת נשמות אומרים "בן פלונית".

אומרים 'אב הרחמים'. גם מי שאינו מזכיר נשמות אומר זאת (ויש לקרוא לנמצאים בחוץ לחזור לבית הכנסת לאמירה זו). אשרי יהללו. תפילת מוסף.

21 עמ' ריו.

22 ספר המנהגים. אדמו"ר מהורש"ב עמד כשפניו אל הס"ת, כמואב ב'רשימות' חוברת ה, עמ' 25, וכן נהג הרבי. אבל ב'היום יום' העתיק זאת רק בקשר לעשרת הדברות, ולא לשירת הים. וכנראה פרט זה אינו הוראה לרבים.

23 ע"פ התוועדויות 'תשמ"ה ח"ד עמ' 2334. 'שערי הל' ומנהג' או"ח ח"ב ס"ע רפב.

24 שו"ע אדה"ז סימן תצ סעיף יג. לוח כולל חב"ד.

25 המנהגים ומקורם – ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' אלול תש"י עמ' רכא ואילך. בלבוש ס' תצ ס"ד ד"ה מה, כתב הטעם שמזכירים נשמות ביום אחרון דפסח וכו' משום שקוראים בו "כל הבכור" שבו נאמר "איש כמתנת ידו". ואין טעם זה מועיל למנהג זה בא", שאין נוהגין בה יו"ט שני. והנה בסעודת חג השבועות תשכ"ט ('המלך במסיבו' ח"א עמ' שכא) נשאל הרבי מדוע מאחרים תמיד את הזכרת נשמות ליום האחרון של חג, וענה "כיוון שוהו עניין של צער, דוחים זאת לבסוף". וטעם זה פשוט ומתאים גם למנהג א"י (תודה להרב מ"מ ש" לאופר).

יותר; הוא נשאר במקומו, ומכיוון שנשאר במקומו – הרי בכדי להישמר שלא ייפול, חסדו שלום, מוכרח הוא לשבור את הגוף עלידי תעניות וסיגופים.

מה שאין כן עלידי עבודת החסידות, שעוסק בטוב, התבוננות והעמקת הדעת באלקות וכו' – הרי הוא מתעלה למעלה יותר מצד האור האלוקי המאיר בו במוחו ולבו, שעלידי זה נעשים גם הם מאירים יותר, ואפשר בקל יותר לעבוד בהם ועל-ידם את הקב"ה. ובמילא אינו צריך לשבור את הגוף, כידוע פירוש הבעל שם טוב²⁴ על הפסוק²⁵ "עזב תעזוב עמו", שצריך לעבוד את הקב"ה עם הגוף עצמו, כיוון שגופו עצמו נעשה נעלה וזך יותר ("העכער און איידעלער")²⁶.

ה. [.] פעם שאלו²⁷ – כמדומה, את הבעל שם טוב – מה חידשה החסידות על אלו שקדמו לה, ה"ראשית חכמה", ש"ל"ה כו', שגם הם מיוסדים על הקבלה?

וענה במשל:

בשעה שגנב בא לגנוב – ישנם שני אופנים כיצד בעל הבית נשמר ממנו:

אופן אחד הוא, שבעל הבית מתחיל לצעוק, והגנב נבהל ובורח. אבל אף-על-פי-כן, הרי שייך שהגנב יבוא שוב לגנוב.

וישנו אופן שני, שבעל הבית תופס את הגנב, ופועל עליו²⁸ שיחדל להיות גנב. וזהו – סיים – חידושה של החסידות על קודמיה²⁹.

ו. ועל-פי המבואר לעיל, שעיקר העבודה היא בקו של "ועשה טוב" – מובן הטעם שעניין ההכנה בזמן

24 ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סכ"א. וש"נ (נעתק ב'היום יום' כח שבט).

25 משפטים כג, ה.

26 ועד"ז בנוגע לענינים הגשמיים ודברי הרשות – שבהם גופא מקיים את הציווי "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו). ועד"ז שמצנינו (יזמא פו, ב) בנוגע לתשובה, ש"זדונות נעשו לו כזכיות", ו"אתהפכא חשוכא לנהורא" (ראה זח"א ד, א מהנחה בלתי מוגה).

27 שיחת יום שש"פ תרצ"ו ס"ו (סה"ש תרצ"ו ע' 131). וראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סשצ"ו. וש"נ.

28 ע"ז שמדבר עמו באופן של קירוב (מהנחה בלתי מוגה).

29 וכן ענה כ"ק מו"ח אדמו"ר כששאלוהו שאלה זו לפני עשרים שנה (מהנחה בלתי מוגה).

הגלות הוא לא רק להסיר את הדברים המונעים את ביאת המשיח, אלא גם לפעול את המשכת האורות והגילויים של לעתיד.

וכמו בנוגע לכל העניינים לעתיד – כן הוא גם בנוגע לעניין ד' כוסות ברוחניות שיהיה לעתיד ("ארבעה כוסות של פורענות... ארבעה כוסות של נחמות"), שגם עניין זה נפעל עלידי ההכנה לזה בזמן הגלות.

וזהו תוכן עניין שתיית ד' כוסות באחרון של פסח, שעלידי שתיית הד' כוסות (בגשמיות) ממשיכים וממהרים את גילוי הד' כוסות דלעתיד, שיומשך למטה בפועל ממש.

ועל דרך הידוע³⁰ בטעם שהנביאים הוצרכו (על-פי ציווי הקב"ה) לעשות פעולות בגשמיות מתאים לעניין נבואתם, בכדי למהר ולהמשיך את הנבואה בגשמיות. ועל דרך זה כותב אדמו"ר הזקן³¹ אודות מורו הרב המגיד, ש"היה נוהג כשנפלה לו איזה השגה במוחו היה אומר בה אף שלא יבינו השומעים כל כך... בכדי להמשיך את ההשגה שנפלה לו בזה העולם בבחינת יציאת הדיבור".

ז. על-פי זה יובן גם הטעם שזמנם של ד' כוסות אלו הוא באחרון של פסח, ובסעודת משיח:

ענינו של חג הפסח בכלל – הוא עניין הגאולה, כולל גם הגאולה העתידה, שהרי בגאולת מצרים כלולה ומרומזת גם הגאולה העתידה (כנ"ל).

ובפסח גופא – קשור עניין הגאולה בפרט עם הזמן של ימים אחרונים של פסח, כידוע שהימים הראשונים דפסח שייכים לגאולת מצרים, והימים האחרונים – שביעי של פסח ואחרון של פסח

– לגאולה העתידה, וכמו שאמר הצמח צדק³² שמטעם זה אין מברכים שהחיינו בשביעי של פסח, כיוון שיום זה שייך לגאולה העתידה, ואין לברך שהחיינו אלא על עניין שנמצא כבר עתה.

ובימים האחרונים דחג הפסח גופא – הרי

30 ראה דרשות הר"ן דרוש ב. רמב"ן לך לך יב, ו. לבוש על הרקאנטי לך לך שם.

31 מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תסד. וש"נ.

32 שיחת אחש"פ הש"ת ס"ג (סה"ש קיץ הש"ת ע' 72). וראה לקו"ש חל"ז ע' 15 ואילך. וש"נ. וראה גם שיחת אחש"פ דאשתקד בתחלתה (תורת מנחם – התוועדויות ח"ד ע' 26 ואילך).

הלכות ומנהגי חב"ד

יום שישי

כ"א בניסן, שביעי־של־פסח

מזו של שאר ימי הפסח⁸, כיוון שבו היתה שלימות עניין יציאת מצרים, ואז דווקא היתה לידת נשמות ישראל⁹. יש שמסרו בשם הצמח־צדק ששביעי של פסח הוא הדרגה ד'כל השביעיין חביבין¹⁰.

בשביעי־של־פסח, שבו מתגלה העצמות בבחינת "חשף ה' את זרוע קדשו", וכל אחד ואחד יכול לקחת ולקבל, יש לייקר כל רגע¹¹.

* "לטהרנו מקליפותינו": המתוועדים ביו"ט זה בבית־הכנסת או בבית, זקנים עם נערים¹², ייזהרו שלא לטלטל קליפות אגוז מפני איסור 'מוקצה', כי אף שאזהרת אדמו"ר הזקן הידועה בסידורו¹³ נאמרה רק על שבת ולא על יום־טוב (שבו אין איסור לברור את הפסולת מתוך האוכל, ויש רק איסור מוקצה בטלטול הקליפות)¹⁴, הרי רואים במוחש שרבים נכשלים בזה, ורק אם הצטברו קליפות רבות ויש בזה משום 'גרף של רעי', יהיה מותר לטלטלם החוצה או לאשפה¹⁵.

תהלוכה: כ"ק אדמו"ר הנהיג זה כמה וכמה שנים, ללכת בשביעי־של־פסח אחה"צ (וכן בחג השבועות ובשמיני־עצרת) ב'תהלוכה' לבקר את בני־ישראל שבבתי־כנסיות ובבתי־מדרשות בכמה וכמה שכונות, כדי להוסיף בשמחת החג (על־

נר יום־טוב: מנהגנו להקדים לכתחילה את ההדלקה בערב יום־טוב כמו בערב שבת¹.

מי שלא הדליקה קודם השקיעה, תדליק לפני הקידוש מאש שהודלקה לפני החג.

מברכות 'להדליק נר של יום־טוב'. אין מברכים 'שהחיינו' לא בהדלקת נרות ולא בקידוש².

הכנות לשבת³: אחר הנחת עירוב תבשילין⁴ מותר לעשות צורכי שבת בשביעי של פסח בעוד היום גדול, שעדיין ראוי ליהנות מהם ביום־טוב עצמו, וההטמנה תיעשה בזמן שיהיה אפשר להתבשל היטב מבעוד יום⁵ וצריך שיהיה העירוב קיים עד גמר כל מלאכות שבת. ומשתדלים לסיים את כל המלאכות בעוד היום גדול⁶.

ניתן להכין לשבת תבשילים ממצה שרויה, כגון 'קניידלך' (כמוכן, בכלים נפרדים מאלה שבהם מתבשלים תבשילי החג)⁷.

שמחת שביעי של פסח (ואחרון של פסח) גדולה

(1) קיצור דיני נש"ק עמ' לו.

(2) שו"ע אדה"ז סי' ת"צ סעי' י"ב. וראה ביאור בזה בשיחת אחש"פ תשמ"ג. וראה להלן הערה 8.

(3) לגבי טבילה לכבוד ש"ק, ראה המשך תרס"ו עמ' שפז (בעימוד הישן), ובהערות במהדורה החדשה שם. לוח דבר בעתו.

(4) אם נאכל או אבד תבשיל העירוב ולא נשאר ממנו כזית בטרם סיים הכנת מאכלי־שבת, וכן מי ששכח לערב, ראה בשו"ע אדה"ז סימן תקכ"ז סעיף כז ואילך.

(5) מן הדין – חצי ולפחות שליש בישולו (ראה שו"ע אדה"ז סי' רנג סי"ג), אך כיוון שאין הכל בקיאין בזה יש לבשלו כל צרכו – הגרו"ש דבורקין ז"ל, שבח המועדים עמ' 149.

(6) שו"ע אדה"ז סי' תקכ"ז ס"ח. לוח כולל חב"ד.

(7) כן מנהגנו בחו"ל – 'התקשרות' גיליון מה עמ' 24. ראה הדעות בזה בארוכה בס' פסח שחל בשבת עמ' קפג ואילך, ובלוח דבר בעתו. ניתן להשתמש בכלים אלו לשנה הבאה אף אם לא עבר י"ב חדש.

התורה, שעניין "קאתי מר" בא עלידי "יפוצו מעינותיך חוצה",

הרי מובן, שכאשר מדובר בעניין של קירוב ביאת המשיח – שייך הדבר ביותר לתלמידי התמימים, שהם לומדים נגלה וחסידות בפועל, ומחברים את גליא דתורה עם פנימיות התורה יחד בפועל [.] . ולכן שייכים הם יותר לעניין שתיית ד' כוסות, שהוא כדי להמשיך את הד' כוסות דלעתיד.

ט. אמנם, כאמור לעיל, אין הכוונה בזה דוקא לאלו הלומדים עתה בישיבה, אלא גם לאלו שלמדו בישיבה מלפנים, כיוון ש"קדושה לא זזה ממקומה". ואפילו אם הם סבורים כ"דעת תחתון", וכדעתם כבר עזבו את הישיבה – הרי האמת אינו כן, דמכיוון ש"צדיקים דומים לכוראם"³⁸, הרי כשם שבנוגע להקב"ה "לא ידח ממנו נדח"³⁹, כן הוא גם בנוגע לכ"ק מו"ח אדמו"ר, שכל מי שהיתה לו שייכות אליו, ולמד בישיבתו, הרי זה "אבוד" ("איז פאַרפּאַלן")... אלא הוא נשאר תלמיד לעולם.

י. [ציוה לנגן "עסן עסט זיך", ואחר כך המשיך:] כל האמור לעיל בעניין שייכותו של מנהג זה לתלמידי התמימים דווקא – כן היה בעבר.

אבל עתה, כשמקורבים יותר לביאת המשיח, וממילא נעשה עניין "יפוצו מעינותיך חוצה" יותר ויותר [.] . – הרי עתה כל בני־ישראל יש להם שייכות לתורת החסידות (ובפרט אלו שלמדו במוסדותיו של הרבי, שעניין זה נשאר בהם לעולם ועד, כנ"ל).

ולכן נכון הדבר, שגם אלו שלא זכו ללמוד בתומכי־תמימים, אבל רצונם שמשיח יבוא בהקדם – ישתו גם הם את הד' כוסות⁴⁰.

(קטעים מהתוועדות אחרון של פסח ה'תשט"ז.

תורת מנחם כרך טז, עמ' 230-237)

זה בעיקר באחרון של פסח, כיוון שיום זה שייך במיוחד למשיח, שלכן מפטירין ביום זה בעניין "ויצא חוטר מגזע ישי"³³.

ובאחרון של פסח גופא – הרי הזמן לזה הוא ב"סעודת משיח".

פ. [כ"ק אדמו"ר ציוה לנגן "כָּאָטְשׁ מי כודי", ואחר כך המשיך:]

ועתה יתבאר הטעם שהוראה זו (על דבר שתיית ד' כוסות ב"סעודת משיח") שייכת לתלמידי התמימים דווקא:

בפשטות אפשר לומר, שלאמיתו של דבר שייך עניין זה לכל אחד ואחד, אלא שנתגלה לתלמידי התמימים, וכפי שמצינו בנוגע לכמה וכמה מנהגים, שאף שהם שייכים לכל אחד ואחד, מכל מקום לא פרסמום ברבים. וישנם מנהגים שהבחינו בהם אצל רבותינו נשיאנו, אבל, עד שבא מישוהו ושאל אם זוהי הוראה לרבים, והשיבו לחיוב, לא אמרו דבר בנוגע לעניין זה.

ובמילא יתכן שכן הוא גם בנוגע למנהג שתיית ד' כוסות, שלאמיתו של דבר שייך הוא לכל אחד ואחד, אלא שלא גילו על דבר זה. ורק לתלמידי התמימים, שהם הבנים³⁴, כדאיתא בספרי³⁵ "בנים אלו התלמידים", והרי לבן נותנים הכול ("אָ קינד גיט מען דאָך אַלץ") – אמרו מנהג זה.

אמנם, על־פי המבואר לעיל שעניין שתיית ד' כוסות באחרון של פסח הוא כדי לקרב את ביאת המשיח – יובן שעניין זה שייך בעיקר לתלמידי התמימים:

כיוון שכל העניינים נמשכים עלידי התורה, כמאמר רז"ל "אסתכל באורייתא וברא עלמא"³⁶, ו"התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה"³⁷, ובכלל זה גם ביאת המשיח, שגם היא באה עלידי התורה, ובפרטיות – עלידי פנימיות

(33) ישע"י יא, א. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 35. וש"נ.

(34) ראה אגרות־קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ב ע' ריד, ובהנסמן שם.

(35) ואתחנן ו, ז.

(36) זח"ב קסא, רע"ב.

(37) ב"ר בתחלתו.

שביעי של פסח

מועד קבוע להתוועדות

המנהג להתוועד באחרון של פסח התחיל בזמנו של כ"ק אדמו"ר האמצעי. הרבי המהר"ש היה יוצא להתוועד באחרון של פסח והיה יושב כחצי שעה. כן נהג בכל מועדי ההתוועדות, שהיה יושב כחצי שעה, ואחרון של פסח היה אחד מהמועדים הקבועים להתוועדות.

(ספר השיחות תרצ"ו, עמ' 236)

כל הרקיעים נפתחים!

סיפר הרבי הרש"ב:

כשהייתי קטן, לקחני אבא – הרבי מהר"ש – בשביעי של פסח, והכניסני לסבא, אדמו"ר הצמח צדק, יחד עם אחי, הרז"א. הצמח צדק ישב על ספה, ראשו מורכן מחמת חלישותו, ואמר לנו: קינדערלעך! היום נפתחים כל הרקיעים, הקב"ה בכבודו ובעצמו מתגלה.

כשסיים לדבר נשמע רעם וברק. אני זוכר את הרושם שפעל עלי אז, כי חשבתי כי זוהי פתיחת הרקיע (בליובאוויטש בזמן חגי הפסח לא רגיל שיהיה רעם וברק). אותו רושם לא אשכח לעולם, ונשאר אצלי בבחינת "חקיקה עצמית".

(ספר השיחות תרצ"ו, עמ' 273)

ער מתוך הרחבה...

הרבי הרש"ב היה נוהג בהיותו אברך בחיי אביו (כ"ק אדמו"ר המהר"ש) וגם כמה שנים לאחר מכן, להיות ניעור בשני הלילות – בליל שביעי של פסח ובליל אחרון של פסח. והיה עושה זאת מתוך הרחבה.

(ספר השיחות תרצ"ו, עמ' 276)

הטבילה היתה שונה

אצל נשיאי חב"ד, טבילת הטהרה של ערב שביעי של פסח היתה שונה מטבילת הטהרה של ערב שבת וערבי חגים אחרים, ואף גם מטבילת הטהרה של ערב ראש השנה וערב יום הכיפורים. טבילת הטהרה בערב שביעי של פסח קשורה בעניינים המתבצעים בספירות של העולמות העליונים ובמדריגות הנשמה שבכל אחד מישראל.

(ספר השיחות תש"ג, עמ' 85)

האריך בהתבודדותו

הרבי הרש"ב נהג להתבודד שעה ארוכה בכל ערב שבת ומועד. למרות שהדלת לא היתה סגורה, לא הרהיב איש להיכנס לחדרו באותה שעה. בתחבולות שונות עלה בידי לראותו בשעת התבודדותו, כשהוא יושב ועיניו עצומות ופניו קודשו להבים, ומזמן לזמן מנגן חרש ומכה באצבע צרידה. בערב שביעי של פסח היה מאריך בהתבודדותו.

(ספר השיחות תש"ג, עמ' 87)

ביאת המשיח בפנימיות

להתכונן ולהכין את הסביבה

כללות העבודה ד' אחרון של פסח קשורה עם הגאולה העתידה בביאת משיח צדקנו. ונתבאר שעניין זה מודגש ביותר בדורנו זה – דרא דעקבתא דמשיחא.

ועל פי זה מובן שבדורנו זה ישנה עבודה חדשה ומיוחדת, שהיא בבחינת «קדשי שעה» – היינו, שכל אחד ואחד מישראל צריך להתכונן בעצמו ולהכין את הסביבה כולה לקבלת פני משיח צדקנו.

דהנה, עבודת ההכנה לביאת משיח צדקנו לא היתה שייכת כל כך לפני עשר שנים (וכיוצא בזה), והראיה – שמשיח צדקנו לא בא במשך תקופה הנ"ל, ואילו בימינו אלו שייך עניין זה ביותר (ולכן, הרי זה

"קדשי שעה"), כי משיח צדקנו בא בקרוב ממש, והראיה – שהרי "אחכה לו בכל יום שיבוא", וכפי שאומרים בכל תפילה (כמה פעמים בכל יום) "ותחזינה עינינו בשוכך לציון" – ואין עניין יוצא מידי פשוט!

ובפרט כאשר נמצאים בסיום "אחרון של פסח", ומתכוננים להתפלל תפילת מעריב, ולומר "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח!"

ואדרבה: ב"אחרון של פסח" מודגש כללות העניין דביאת משיח צדקנו עוד יותר מאשר אמירת "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח" (שבתפילת מעריב במוצאי יום טוב) – כי ב"אחרון של פסח" אוכלים "סעודת משיח", היינו, שכללות העניין דביאת משיח צדקנו חודר בפנימיותו, ועד שנעשה דם ובשר כבשרו.

וזוהי השייכות המיוחדת ד"קדשי שעה" אלו (עבודת ההכנה לביאת משיח צדקנו) עם "אחרון של פסח" – כי בדורנו זה גופא מודגשת העבודה ד"קדשי שעה" ב"אחרון של פסח", שאז אוכלים "סעודת משיח".

(מהתוועדות אחרון של פסח ה'תשמ"ב. התוועדות תשמ"ב כרך ג, עמ' 1299)

ההבדל בין משה רבינו למשיח צדקנו...

כ"ק מו"ח אדמו"ר אומר באחת משיחותיו: שביעי של פסח קשור עם משה רבינו, ולכן קורין בו "אז ישיר משה" ו"אחרון של פסח קשור עם משיח, ולכן קורין בו (בהפטרות) "ויצא חוטר מגזע ישי וגו'".

משה ומשיח שייכים זה לזה, ועד ש"גואל ראשון (משה) הוא גואל אחרון" (משיח) ... שהחילוק ביחס לשבטים [שמשה הוא משבט לוי, ומשיח ("חוטר מגזע ישי") הוא משבט יהודה] הוא רק בחיצוניות, אבל בפנימיות, "גואל ראשון הוא גואל אחרון". ויש מעלה מיוחדת לכל אחד מהם.

באחד הביטויים ישנו סיפור, שפעם אמר הצמח צדק דרוש שהיה משמע ממנו שמעלת משה רבינו גדולה ממעלת משיח, חלשה דעתו ונתנמנם, ובא אליו רבינו הזקן (בחלומו) ואמר לו שיש מעלה במשה ויש מעלה במשיח: משה היה "א פראקטיקער דאָקטאָר" (רופא בעל ניסיון מעשי), ולכן ניתנו על ידו מצוות מעשיות, ואילו משיח אינו "פראקטיקער דאָקטאָר", כי אם, שעל ידו תתגלה פנימיות התורה.

(משיחת אחרון של פסח תשי"א, תורת מנחם כרך ג, עמ' 39)

שמיני שמונה – ו'משיח' שנמשח בשמן

"שמיני" רומז לכינוי של ימות המשיח שהוא משמונה נימין... וכאשר קוראים אותה שמונה פעמים, ישנה ב"שמיני" גופא – שלימות של שמונה, על דרך "ניסי נסים", דילוג על גבי פתח ופסח דילוג. וזה פועל שתהיה שנה שמונה, גם מלשון שמן, שזה קאי על משיח, על שם משיחתו בשמן, כמו שכתוב "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו"...

(משיחת אחרון של פסח תשמ"ח, התוועדות תשמ"ח חלק ג, עמ' 150)

הסופר ר' אברהם אליהו (מוקוטובסקי) כי טוב

עסקו, איש חינוך וסופר דגול, שעבר במהלך השנים מעסקנות ציבורית לכתבת ספרים • למרות ההערכה שביטא הרבי להשפעת ספריו, רצה לראותו ממשיך בעסקנות ציבורית בשל המצוקה הגדולה בבעיות השעה • רשימה ראשונה

לו חוגים רבים לפתקים בקלפי, והוא התנתק מחיים הציבוריים, התכנס בביתו ושקד על ספריו. דמות חדשה הפציעה - ר' אליהו כי טוב - הסופר. בזה אחר זה הופיעו ספריו החסידיים-חינוכיים 'במעונות אריות', 'כחודו של מחט', 'בחסד עליון' 'הפוחת שער' ו'כתר מלכות'. בעולם היהודי התפרסם במיוחד בשל ספריו 'איש וביתו', ו'ספר התודעה'. ייזכר לטובה חתנו ר' חנוך בן ארזה ז"ל שהיה יד ימינו בחייו וטרח בההדרת ספרי חותנו אחר פטירתו.

לנוס מהמערכה הציבורית!?

כבר בשנת תשי"ג ביקר הרב מוקוטובסקי אצל הרבי, ששוחח עמו על "מהפכת התשובה" שתבוא לעולם: הלהט הלא-דתי של ה'להכעיס' ייעלם מן האופנה, ובסופו של דבר רבים מבין הצעירים ישובו בתשובה (הרב טוביה שי' בלוי - 'הרבי' עמ' 307 ואילך).

בין השאר התבטא הרבי: "לו היו לי כמה עשרות צעירים, שהיו חודרים מעבר למסך ה'שומר הצעיר', הייתי כבר מחולל שם מהפכה" (הרב צבי שי' גרינוולד - 'התקשרות' גליון תרצ"ב ש"פ וירא תשס"ח).

בעל אישיות מיוחדת היה ר' אברהם אליהו כי טוב, שנולד בוורשה בג' ניסן תער"ב ונפטר בירושלים ת"ו בו' אדר א' תשל"ו. אביו, ר' מיכאל, נמנה על חסידי האדמו"ר רבי צדוק הכהן מלובלין, שימש כמלמד תינוקות של בית רבן, ובנו המשיך במלאכה זאת מגיל צעיר. בשנת תרצ"ה עלה לירושלים עם אשתו וילדיו הקטנים, ואז נחשף לקשייו של הפועל החרדי שהתקשה להשיג את פרנסתו אם לא היה מצויד ב'פנקס האדום' של ההסתדרות הכללית.

יחד עם חבריו, ר' אברהם טרגר ור' אברהם פרשן, ייסדו את 'הסתדרות פאג"י' (אין להחליף בינם ל'תנועת פועלי אגודת ישראל' של ר' בנימין מינץ והרב קלמן כהנא), במטרה להקים מפעלי תעשייה ומלאכה בהם יעסקו יהודים חרדים. בהמשך התרחבה הפעילות וכללה מפעלי שיכון דוגמת 'שיכון פאג"י'. ר' אברהם ערך והשתתף בקביעות בביתאון "הקול" של התנועה, עיתון שנקט קו אידיאולוגי ברור כנגד תעתועי השלטונות ורדיפת הדת - שם הופיעו לראשונה סיפוריו החסידיים. בשנת תש"א יסד את תלמוד-תורה 'שילה' בירושלים אותו אף ניהל כשמונה שנים.

ר' אברהם ניסה את כוחו פעמיים בריצה ל'כנסת', אך לא הצליח לתרגם את האהבה והערצה שרכזו

ובינתיים התעייף ר' אברהם אליהו מעסקנות. בליקוטי שיחות כרך י"ב (עמ' 203) נדפס הקטע דלהלן - "ממכתב י"א ניסן תשי"ז" - שככל הנראה וקרוב לודאי מוען אל הרב אליהו מוקוטובסקי - כי טוב:

...על-פי השמועות המגיעות לכאן, נראה שזה זמן רב ביותר אשר כ' [=כבודו] משך ידיו מעסקנות בצרכי-ציבור, כהרגלו מאז (מלבד הוצאה-לאור של ספרים). ומובנת הפליאה מתופעה הכי מצערת ומכאיבה זו. האומנם לדעת כ' עתה היא שעת הכושר לנוס מן המערכה? או שלדעתו אכשור דרא? [=הכושר הדור - על פי יבמות לט, ב (וברש"י)] וקא-סלקא-דעתך [=ומה שעולה במחשבתו כאילו] שעסקנות רצויה אין מצליחה עתה, וכן לא תעמולה ליראת-שמים לתורה-ומצוותיה - מופרכת בהחלט על-ידי המציאות. ובפרט אשר מי מאתנו תוכן לבות בני-ישראל, אשר חס-ושלום לא ישמעו לקול מוכיח על-פי דרך התורה, גם אם ידבר אליהם השכם והערב, וכמאמר רז"ל הוכח תוכיח עד מאה פעמים, ובדברים היוצאים מן הלב.

"מה שכן ברור", ממשיך הרבי וכותב, "אשר העדר העסקנות בודאי שלא תוסיף דבר להטבת המצב ביהדות ותורה-ומצוות". ומוסיף להבהיר:

היה מצב איום ונורא רחמנא-ליצלן בימי יחזקאל (קאפיטל ח"ט) שמואז אנשי כנסת-הגדולה לא היה עוד כמוהו (יזמא סט, ב). ובכל זאת ידוע סיפור חז"ל (שבת נה, א), אשר אפילו בהתבוננות קלה בו, תסמרנה שערות ראש איש הישראלי.

ומסיים הרבי: אולי אין הסגנון דיפלומטי או מנומס כדי צרכו - אבל בודאי שאין החריפות מספיקה כלל בערך הצרה ומצוקה בה עניני יהדות נמצאים בכ"מ [=בכל מקום]. להתבטאות הרבי "מופרכת בהחלט על-

ידי המציאות" - יש לציין כי באותו חורף החלה מלחמת תנופה של הרבי על ידי פעילות בערים, מושבות והקיבוצים בארץ-הקודש (ראה 'התקשרות' גליון תרצ"ב שם).

צרכי-ציבור נחוצים יותר

ב'יחידות' הרה"ח ר' טוביה שי' בלוי בחודש תשרי תשכ"ג שאל את הרבי ('מקדש מלך' כרך ד' עמ' תיג"ד), כי מכיון שהוצע לו על ידי ר' אברהם מוקוטובסקי להשתלב בפרויקט של עריכת גמרא, בה יופיעו 'מפרשים' ליד כל קטע בגמרא, אך ייערך בעיבוד קצת (מודרני) למען ירוץ הקורא בו (השואל הראה לרבי דוגמה) [האם נכון הדבר?].

הרבי הגיב: משימה יפה במאוד... אך המשיך: מה עמו (=מוקוטובסקי) עצמו? האם הוא כבר לאחר ה'בירור'? והאם לא ייך לפעול עליו שיחזור לעסוק בצרכי ציבור?

באותו חורף ביקר הרב מוקוטובסקי עצמו אצל הרבי, גם נוכח בהתוועדות ונהנה מאוד, הרבי אף הורה לו לומר "לחיים" וכן נתן לו "מזונות" (ראה 'משבחי רבי', אה"ק תש"ס, עמ' 141).

באחת היחידויות (אולי באותו חורף) תבע ממנו הרבי לשוב לפעילות-ציבורית, והוא שאל את הרבי, האם מתוכן התביעה משמע שאין הרבי דיי מרוצה מספריו.

תוכן תגובת הרבי היה: האם צריכים לספר לי מה פעל הספר שהוצאת לאור 'איש וביתו' בהרבה מבתי ישראל?... ובכל זאת - למרות חשיבותם הרבה של הספרים - אלה יכולים להיערך [על-ידי] מכון וכיוצא-בזה, אך עסקנות בצרכי-ציבור היא דרישת השעה!...

'הפצת היהדות': הוראות מיוחדות

החובה לקרב יהודים לתורה ואין לעשות זאת - לאור תורתו והדרכותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הפצה: קה"ת, חישי. להשיג בחנויות הספרים ובטל" 1700-704120